

A MÜNCHENI KÖNYVTÁR HAZAI VONATKOZÁSÚ KÉZIRATAI.

Közli: Csontos János.

Ismeretes, hogy a müncheni királyi udvari államkönyvtár, egyike a legkiválóbb európai könyvtáraknak. Nyomatott könyveinek száma megközelíti az egy millió kötetet, kéziratai pedig a 35,000 kötetet jóval meghaladják. Ezen könyvtömeg egy impozáns, egészen szabadon álló, épületben, 76 teremben van elhelyezve s teljesen lajstromozva a közönség rendelkezésére áll. Berendezése mintaszerű s a könyvtártudomány szempontjából semmi kívánni valót sem hagy fönn. A könyvtár szaklajstromozási rendszere több könyvtárban mintául van elfogadva. A múzeumi könyvtárt is e szerint rendezték. Általában mondhatjuk, hogy a könyvtárnak irányadó szerepe van Európában s a könyvtárnokok mint elsőrendű tekintélyre hivatkoznak rá.

A könyvtár fölötté gazdag nyomdászat előtti metszetekben, xylographiai munkákban (a Biblia Pauperumból több kiadása van), ritka őnyomatványokban, főleg pedig bavaricákban, melyek itt lehetőleg teljesen vannak képviselve.

De gazdag különösen kéziratokban, melyekkel szám és tudományos érték tekintetében, kevés európai könyvtár vetekedhetik. Több kézirata van mint a bécsi udvari és a berlini királyi könyvtárnak; címeliái pedig több millió értéket képviselnek.

Ezek közt már a II. századból találunk kéziratokat. Következnek az ó és középkorból fönmaradt klasszikusok, bibliák és szent atyák kitünő szövegű kéziratai, arany codexek, nagyszámú festett kéziratok kitünő miniaturókkal a XV. század végeig és több más ritkaság, melyekből mindegyik kis vagyont képvisel.

Kiemeljük ezekből a bambergi káptalani kincstárból ide

került bibliát a XI. századból, melynek kötése unicum s egy millió márkára van becsülve. Ivrétű táblait tömör arany lap borítja, melyet mogyoró nagyságu türkiszek, boglárók és más drágakövek ékesítenek. A kötés elsőrendű középkori ötvösmunka.

E cimeliák közt őrzik: a »müncheni codex« néven ismert magyar nyelvemléket is 1466-ból, továbbá 6 Corvin-codexet, 3 Vitéz-codexet és több Garázda-codexet, melyeket a hazai szakirodalom Fraknoi Vilmos, Rómer Floris Ferencz és a »Könyvkiállítási Emlék« leírásaiból eléggé ismer.

Kevésbé ismeretesek azonban szakérfeiünk előtt, a müncheni könyvtár azon kéziratai, melyek nem a cimeliák közt, hanem a kéziratgyűjteményben vannak elhelyezve s ekkorig alig egy-két tudósunk figyelmét vonták magukra.

Ezeket kívánjuk most, a könyvtár nyomtatott catalogusai alapján bemutatni.

Már gróf Széchenyi Ferenczet, a Nemzeti Múzeum nagylelkű alapítóját, azon intentio vezérelte, hogy a múzeumi könyvtárban ne csak a nyomtatásban megjelent hungaricák, hanem a nehezebben hozzáférhető hazai vonatkozású kéziratok is helyet foglaljanak. Erről tanuskodik azon nagyszerű kéziratgyűjteménye, melyet a Múzeumnak ajándékozott és melynek nyomtatott catalogus e század elején három kötetben jelent meg.

De tanuskodnak erről a Nemzeti Múzeum és a krakkói Jagello-egyetem könyvtárában levő eredeti levelei is, melyekből kitűnik: mennyire törekedett a külföldi könyvtárakban levő magyarországi vonatkozású kéziratokról magát tájékoztatni, ezeknek jegyzékét a múzeumi könyvtár számára megszerezni, s egyeseket egész terjedelmökben lemásoltatni. Bandtkievel, a hírneves lengyel bibliographussal, folytatott levelezéseiből¹⁾ megtudjuk, hogy a krakkói könyvtár »Bursa Ungarorum« című kéziratát, más kéziratokkal együtt ő másoltatta s hogy külföldi tudósokkal és könyvárusokkal érintkezésbe lépett az iránt, hogy neki a Múzeum számára, magyarországi vonatkozású kéziratokat és okleveleket megvásárlásra ajánljanak.

¹⁾ A krakkói egyetemi könyvtárban.

Czélja volt: a múzeumi könyvtárban a nyomtatott hungaricákon kívül összegyűjteni a kéziratban fönmaradt hungaricákat is s a mennyiben ezek nagyrészbzen külföldi könyvtárakban volnának, felkutatásukra, megismertetésökre és lemásoltatásukra törekedett. Szerinte a múzeumi könyvtárnak birnia kellene a külföldi könyvtárakban lévő magyarországi vonatkozású kéziratok teljes jegyzékét, ezeknek bibliographiai ismertetését és a legnevezetesebbek másolatait. Ezek alapján lehetne aztán egy «*Bibliotheca Hungarica medii aevi*» czimű munkát előkészíteni, mely a magyarországi vonatkozású középkori kéziratokat teljes bibliographiai apparatussal korszakok szerint ismertetné s forrásul szolgálna a hazai középkori irodalom- és művelődéstörténet megírására.

Ezen irányt, a nagynevű alapító halála után, Horvát István, hirneves tudósunk s a múzeumi könyvtárnak 30 éven át volt igazgatója folytatta, ki átkutatván a hazai és külföldi könyvtárak kézíratairól megjelent catalogusokat és ismertetéseket, a hungaricákról külön regestákat készített s ezeket: »*Codices manuscripti potissimum ad illustrandam Historiam Hungariae pertinentes*» czimű, kéziratban maradt, 5 kötetes munkában foglalta össze.

Halála után kézíratai a Múzeum könyvtárába kerültek, de az általa oly szép eredményre vezetett irányt jó ideig senki sem folytatta, s a megkezdett munka féluton megakadt.

A könyvtár rohamos gyarapodása, nagymérvű szerzeményei s az ezekkel járó rendezési, felállítási és lajstromozási munkálatok annyira igénybe vették Mátrai Gábornak, Horvát István érdemes utódának, (ki több évig csak egy tisztviselővel és szolgálval rendelkezett) minden erejét és idejét, hogy a gróf Széchenyi által inaugurált és Horvát István által előbbre vitt irány folytatására gondolni nem lehetett.

Következett a könyvtár általános reorganisatiója és tudományos alapon való rendezése, mely a könyvtári erőket több évig annyira lekötötte, hogy az osztályban más irányu tevékenységet kifejteni lehetséges nem volt.

Csak mikor a könyvtárrendezés befejezése után, Fraknói Vilmost neveztek ki az osztály örének, derült ismét a régi irányra jobb idő! Ő azon szempontból indulván ki, hogy a

könyvtárrendezés által az osztály csak egyik feladatát oldotta meg s hogy a második nehezebb feladat a rendezett anyagnak tudományos feldolgozása és megismertetése még csak ezután következik, ennek előkészítésére a könyvtár kiadásában szakfolyóiratot indított meg, s a könyvtártani és bibliographiai ismeretek terjesztését tűzte ki célul.

Egyszersmind egész lelkesedéssel felkarolva a gróf Széchenyi Ferencz által inaugurált, s Horvát István halála óta műveletlenül maradt irányt, megbizta e sorok íróját a hazai és külföldi könyvtárakban levő magyarországi vonatkozású középkori kéziratok tanulmányozásával.

Feladatomat nagy mértékben megkönnyítették Horvát István főt említett tanulmányai, melyek 1840 ig terjednek s a hazai vonatkozású kéziratokat, az ez ideig megjelent catalogusok és ismertetések alapján könyvtárak szerint sorolják fel. E tanulmányok széles erudítoról, nagy olvasottságról és bámulatos szorgalomról tanuskodnak. Megismertetnek a nevezetesebb külföldi könyvtárak hungaricáival, s bár nem kimerítőek és több tekintetben kiegészítésre szorulnak, mégis egészben véve igen becsesek s középkori irodalmunkról örvendetes képet nyújtanak. Számos könyvtárt, a hol kétségtelen hungaricák vannak, Horvát nem vett fel munkájába, ismét több könyvtárban sokkal kevesebb hungaricát említ, mint a mennyi abban tényleg létezik. Ezeket ma könnyen pótolhatjuk. Munkája azonban még így is, mint úttörő a hazai irodalomtörténetre nyereség mar. d s több oly kéziratnak emlékét tartotta fenn, melyek ekkorig sem kiadva, sem hazai tudós által felhasználva nincsenek.

E munkán kívül, eddigi tanulmányaimban felhasználtam a múzeumi könyvtár gazdag kéziratárát és a létező hazai és külföldi szakirodalmat (catalogusok, könyvtár-ismertetések, tudományos utazások), továbbá átvizsgáltam a kiválóbb hazai könyvtárak kézirateit s a Nemzeti Múzeum támogatása mellett több olasz- és németországi könyvtárban tettem a nyári szünetekben több éven át kutatásokat.

A mely könyvtárak kéziratgyűjteményök jegyzékét közrebocsátották, ezekből a hungaricákat kijegyeztem, a hol nyomtatott catalogus nem állott rendelkezésemre, ott a kéziratokat a helyszínén tanulmányoztam. Kutatásaimban ekkorig már jelenté-

keny anyagot gyűjtöttem össze, de még távol vagyok attól, hogy feladatokat befejezettek mondhatnám. Annyit azonban már ma egész határozottan mondhatok: hogy a külföldi könyvtárakban a magyarországi vonatkozású középkori kéziratoknak oly nagy tömege létezik, hogy ezeknek ismertetése és felhasználása által a hazai középkori irodalom- és művelődéstörténet egészen új képet fog nyerni.

Kezdetben szándékom volt kutatásaim eredményét külön munkában közrebocsátani s eziránt a Magyar Tud. Akadémia történelmi bizottságától még 1878-ban nyertem felszólítást. Minél jobban belemerültem azonban a dologba, annál inkább beláttam, hogy ez a catalogusok megbizhatlansága miatt célra nem vezetne, mivel ezekben a kéziratok csak a legnagyobb rövidséggel, csupán tartalmok szerint vannak ismertetve, a proveniencia, táblafeljegyzések, címerek s egyéb lényeges sajátságok pedig, melyek reánk nézve mint adalékok a hazai középkori könyvtárak történetéhez nagyfontosságúak, egészen figyelmen kívül maradtak.

Igy történik, hogy a catalogusokban több oly kézirat, mely valósággal hungaricum, hungaricumnak jelezve nincsen.

Erről külföldi könyvtárakban tett kutatásaim alkalmával meggyőződtem, midőn a jegyzékben felsorolt hungaricákon kívül a könyvtár többi kézirateit is bizonyos korig átvizsgáltam, s ezek közt még sok becses hazánkat érdeklő adalékot találtam.

A catalogusok tehát magokban véve nem meritik ki a külföldi könyvtárak összes hungaricáit. Következésképp az ily alapon készült munka is magán viselné a hiányosság bélyegét, inkább fél, mint egész munka volna s terjedelmes pótlékokra szorulna. De nem is állana a tudomány mai színvonalán, mert a felsorolandó hungaricákban inkább ezeknek rövid indexét, mint megbizható bibliographiai leírását nyujtaná.

Ezért felhagytam azon eszmével, hogy az általam így összegyűjtött anyagot egy külön munkában közrebocsássam, s nem tudtam magam elhatározni arra, hogy az Akadémia kilátásba helyezett támogatását egy hiányos munka kiadására igénybe vegyem. Hanem a következőkben állapodtam meg.

A nyomtatott catalogusokból összeállított hungaricákat közre fogom bocsátani könyvtárak szerint a »Könyvszemlé«-ben, hol

minden nagyobb igény nélkül helyet foglalhatnak s a hazai tudósoknak utmutatóul szolgálnak. Itt hívom fel reájok a szakférfiak figyelmét, hogy alkalma legyen minden hazai buvárnak, kit kutatásai egyik vagy másik külföldi könyvtárba vezetnek, azokat saját tanulmányaival gyarapítani, tökéletesíteni, s ezáltal egy »Magyarországi Középkori Bibliographia« előkészítésén közremunkálni. Itt közlöm kisebb monographiákban kutatásaim eredményének egyes önálló részleteit (milyenek: magyarországi középkori könyvmásolók és könyvfestők, adalékok középkori könyvtáraink történetéhez, a Corvina bibliographiája és mások a »Könyvszemle« eddigi folyamaiban), a főmunkát pedig, mely nézetem szerint céljának csak akkor felel meg, ha a külföldi könyvtárak hazai vonatkozású kéziratait alapos bibliographiai leírásban ismerteti, önálló kutatás alapján folytatom s átvizsgálva bizonyos korig, például a mohácsi vészig, a külföldi könyvtárak kéziratait, ezekből a hungaricákat saját tanulmányaim alapján, korszakok szerint összeállítom, s az eredményt annak idejében, mint »magyarországi középkori bibliographiát«, a hazai tudományos világnak bemutatom.

A catalogusokból vagy máshonnan ismert hungaricákat, minden nehézség nélkül ide kérhetjük, a többi kéziratokat a helyszínén szükséges tanulmányozni.

Ily uton, azt hiszem, feladatomat, néhány év alatt befejezhetem s ha célomnak semmi sem áll útjában, létre jöhet egy »magyarországi középkori bibliographia«, mely Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára«-nak pendantja lesz. Ez lesz a gróf Széchenyi Ferencz által könyvtárunkban inaugurált, Horvát István által előbbre vitt s most szélesebb alapon eredményre vezetett irány életrealóságának legegceletásabb bizonyítéka. A Nemzeti Múzeum ápolta, fejlesztette és rendszerbe öntötte, de gyümölcset, ha létre jön, a hazai tudományosság fogja élvezni.

Addig pedig közlöm itt a catalogusokból kivonva a külföldi könyvtárak hungaricáit s a sorozatot ezuttal a müncheni királyi államkönyvtárral kezdem meg, melynek könyv-lajstromozási rendszere egy évtized óta könyvtárunkban meghonosult.

E könyvtár azon kevés európai könyvtárak köré tartozik, melyek kéziratgyűjteményük jegyzékét teljesen közrebocsátották. A múlt hónapban jelent meg az utolsó kötet a latin kéziratokból, mely a 27,268-ik kézirrattal a latin kéziratok lajstromozását befejezte.

Ezzel be van fejezve a catalogusok utolsó sorozata. A más nyelvű kéziratok lajstromai már előbb jelentek meg.

A catalogus a legjobb szerkezetű kézirat-catalogus, a mi ismerünk. Alapos, praecise, rendszeres, a kötetek végén többféle indexszel bir, de természeténél s a kéziratok rendkívül nagy mennyiségénél fogva a leírásokban nagyon rövid, s a provenienciára, czimerekre, táblafeljegyzésekre és egyéb lényeges sajátosságokra nem terjeszkedik. Ezt nagyérdemű tudósunk Rómer Flóris Ferencz is tapasztalta, ki »Éjszaknyugati Utam« című értekezésében több oly nagyérdemű hungaricát sorolt fel, melyeknek nyomára nem a catalogus, hanem a helyszinén tett közvetlen kutatás vezette. És ez természetes. A kéziratokat alaposan csak autopsia útján lehet eredménnyel tanulmányozni; a catalogusok általában csak utmutatóul szolgálnak, s még ha oly alaposak is, mint Bandini ¹⁾ és Denis ²⁾ munkái, a kutatót a közvetlen tanulmányozástól fel nem mentik.

Mind azáltal a müncheni könyvtár hungaricái így is a hogy a catalogusban fel vannak sorolva oly rendkívül becsesek, s a hazai vonatkozású kéziratoknak oly nagy számát tüntetik fel, hogy megismertetésük jelen alakjában is a hazai szakférfiaknak jó szolgálatot fog tenni.

A kéziratokat ugyanazon sorrendben közlöm, a mint a nyomtatott catalogusban következnek. A signaturát és rubrumot szintén megtartottam, hogy a kutatónak a keresést megkönnyítsem. Megjegyzéseket csak a Corvin-, Vitéz- és Garázdacodexeknél tettem, hogy hazai provenienciájokat jelezsem. A többi kéziratokat minden észrevétel nélkül közlöm, szorosan a catalogushoz tartom magamat, s mindenhol csak a hungaricákat vontam ki. Saját adalékaimat tehát ezen közlemény, mely csak a catalogusban jelzett hungaricáknak van szánva nem tartalmazza. Ezeket más helyen szándékozom közzé

1) Catal. Manusc. Biblioth. Mediceo Laurentianae etc ivr. 9 köt. —

2) Codices manusc. theolog. biblioth. palat. vindob. etc. ivr. 6 köt.

teni. A Catalogusok teljes címét, kötetek szerint, a csillag alatti jegyzetben ¹⁾ adjuk.

Megjegyzem még, hogy a catalogust Schmeller András müncheni volt hirneves könyvtárnok czédulái alapján: Halm Károly a jelenlegi könyvtári igazgató, és Laubmann Frigyes, Thomas Károly, Meyer Vilmos, Keynz Frigyes és Hartman János könyvtári tisztek 12 év alatt készítették és közrebocsátották. Az igazgatón kívül legtöbbet dolgozott Meyer, kinek neve a catalogus 6 kötetén olvasható.

Végül megjegyzem, hogy közleményem a müncheni könyvtár latin, német, olasz, francia és magyar nyelvű hungaricáit sorolja fel. A kéleti és más nyelvű kéziratok a sorozatban felvéve nincsenek.

A kéziratok lajstroma nyelvek szerint így következik :

¹⁾ Catalogus Codicum Latinorum Bibliothecae Monacensis. Composuerunt Carolus Halm et Georgius Laubmann. — Tomi I. Pars I. Codicum Num. 1—2329 complectens. — Monachii. 1868. 8°. pag. 294.

— — — Tomi I. Pars II. Codices Num. 2501—5250. complectens. Secundum Andreae Schmelleri indices composuerunt Carolus Halm, Georgius Laubmann Gulielmus Mayer. Monachii 1871. 8°. pag. 268.

— — — Tomi I. Pars III. Codices Num. 5251—8100 complectens. Secundum Andreae Schmelleri indices composuerunt Carolus Halm, Georgius Thomas Gulielmus Meyer. Monachii 1873. 8°. pag. 251.

— — — Tomi II. Pars I. Codices Num. 8101—10980 complectens. Secundum Andreae Schmelleri indices composuerunt Carolus Halm et Gulielmus Mayer. Monachii. 1874. 8°. pag. 386.

— — — Tomi II. Pars II. Codices Num. 11001—15028 complectens. Secundum Andreae Schmelleri indices composuerunt Carolus Halm, Friedericus Keinz, Gulielmus Meyer Georgius Thomas. Monachii 1876. 8°. pag. 288.

— — — Tomi II. Pars III. Codices Num. 15121—21313 complectens. Secundum Andreae Schmelleri indices composuerunt Carolus Halm, Friedericus Keinz, Gulielmus Meyer Georgius Thomas. Monachii. 1878. 8°. pag. 343.

— — — Tomi II. Pars. IV. Codices Num. 21406—27268. complectens. Secundum Andreae Schmelleri indices composuerunt Carolus Halm et Gulielmus Meyer. Monachii. 1881. 8°. pag. 299.

Die deutschen Handschriften der k. Hof- und Staatsbibliothek zu München. Nach S. A. Schmellers kürzerem Verzeichniss. Erster Theil. München. 1866. 8°. S. 374. Nro. 1—3587.

— — — Zweiter Theil. München. 1866. 8°. S. 377—666. Nr. 3601—5154.

I.

Hazai vonatkozású latin kéziratok.

- Cod. lat. monac. 68. membr. in 2° s. XV. 436 fol. in Italia scriptus.
Ciceronis Orationes XXXVIII. (XXX.) Garázda-codex.
Cod. lat. monac. 69. membranaceus in 2° saec. XV. folior. 204, cum
pictis ornamentis.
Aurelii Cornelii Celsi: de medicina libri VIII. (Corvin-codex.)
Cim. ¹⁾ 76. chartaceus in 2° a. 1471. 282 fol.
fol. 278. Respublica Venetiarum ad Ludovicum Hungariae
regem. (a. 1380. primo nonas Martii ex campis Clugiae.)
Cim. 78. ch. ²⁾ 2° s. XV. 262. fol. liber H. Schedelii.
Opuscula variorum imprimis Itatorum poetica et oratoria
varia, ab Joh. Bernardo de Vallibus collecta. Praemissi sunt duo
indices, alter a Schedelio, alter f. 17. sqq. a Bernardo de Valli-
bus ut videtur confectus.
f. 13. Jani Pannonii carmen 1458.
f. 201. Poggii ep. ad Nicolaum de coronatione Imp. Si-
gismundi.
Cim. 87. ch. 2° s. XV. 520 fol. ex bibliotheca Widmestadii.
Scripta varia ad concilium Basileense pertinentia.
f. 26. Archiepiscopi Colocensis propositiones super dissolu-
tione ipsius.
Cim. 175. membr. 2° s. XV. 72 fol. cum ornamentis pulcherrimis
Ex bibliotheca Fuggeriana.
f. 1. Bedae venerabilis de natura rerum capitula I—XLIX.
f. 27/a. Senecae quaestiones naturales inde a libro III.
(Corvin-codex.)
Cim. 215. ch. 2° s. XV. 346 fol. Insunt varia ab H. Schedelio col-
lecta, partim ab ipso scripta
f. 52. Leonelli Estensis arenga ad Sigismundum Caesarem.
f. 269. Pauli II. sententia executoria contra Georgium (de
Podiebrad) in haeresi nutritum et pertinacem.
f. 267. Regis Bohemiae ad regem Hungariae et principis Al-
manniae excusatio.
Cim. 294. membr. 2° s. XV. 168 fol. cum picturis.
Agathius de bello Gothorum et aliis peregrinis historiis per

¹⁾ Codex latinus monacensis rövidítve.

²⁾ Chartaceus rövidítve.

Christophorum Persona Romanum e graeco in lat. traductus et Matthiae regi Hungariae dicatus. (Corvin-codex.)

Clm. 321. ch. 2° s. XV. 273 fol. liber H. Schedelii.

f. 89. Albicus doctor ad imp. Sigismundum (est consilium medicum).

Clm. 310. membr. 2° s. XV. 109 fol.

Demosthenis orationes Olynthiacae III, de pace, pro Diopite, pro Ctesiphonte.

Aeschinis oratio contra Ctesiphontem. f. 104/b.

Eiusdem epistola ad senatum et populum Atheniensem. — f. 106/b. Philippi regis Macedonum epistola ad eundem. Transtulit Leonardus Aretinus cuius argumenta praemissa sunt. (Corvin-codex.)

Clm. 341. membr. 4° s. XV. 64 fol.

Thomae Senecae de gestis Galeatii Marescotti et Hannibalis Bentivoli libri IV. versibus heroicis compositi. Inscriptum est in tegumento carmen heroicum eiusdem argumenti incipiens: Accipe quisquis ad hos vertis pia lumina versus'. (Corvin-codex.)

Clm. 369. ch. 4° a. 1464—68. 159 fol. ab H. Schedelio scriptus.

f. 109. sq. Galeotti Martii Narniensis epigrammata et carmina quaedam.

Clm. 388. ch. 4° XV. et XVI. 285 fol. ex libris J. A. Widmestadii.

f. 1. Burchardi de Aynwyl (Anwil) Alsati de bello quod Sigismundus Austriae dux contra Venetos gessit, libri II.

f. 66—78. et 83—98. Ejusdem Burchardi carmen epicum de eodem bello veneto. »Argumentum totius historiae sub allegoria Germanorum aquilae et Venetorum leonis editum.«

Clm. 414. ch. 4° a. 1482. 244 fol. ab H. Schedelio scriptus.

f. 130. Andreae de Croacia ord. praed. olim archiepiscopi Craynensis revocatio libelli a se contra Sixtum P. promulgati 1483.

f. 230. Andreae de Croacia archiep. Crainensis de novo concilio in Basilea libellus famosus 1482.

f. 235. Henrici Institoris ord. praed. contra Andream de Croacia et ejus libellum epistola data ex Schletstat. 1482.

Clm. 426. ch. 4° s. XV. 155 fol.

f. 7. Declaratio Veneta contra Sigismundum Hungariae regem ad regem Franciae.

- Clm. 428. ch. 4° s. XV. et XVI. 276 fol. ab H. Schedelio scriptus
 f. 232. Epigramma literis aureis scriptum in praetorio
 Aquisgrani. Epitaphium Matthiae Ungarorum regis.
- Clm. 442. ch. 4° s. XV. 269 fol. ex libris H. Schedelii
 f. 165. Andreae (Hess?) Chronica Hungarorum.
 f. 266. Ad cetum Pannonium de monstribus que precesserunt
 mortem divi Matthiae regis Hungariae (carmen sapphicum).
 f. 269. Notata historica de Matthiae regis Ungarorum Vien-
 nam adventu. a 1485.
- Clm. 443. ch. 4° s. XV. 209 fol. Scripsit H. Schedelius.
 f. 116. Ladislai Regis ad Nicolaum P. oratio.
 f. 165. Concordia inter Fridericum III. et Matthiam Un-
 gariae regem.
- f. 169. Sixti IV. epist. ad imp. Fridericum de coronatione
 primogeniti Casmiri Poloniae regis (1477).
- f. 174. Oratio oratorum regis Hungariae contra Turcas ha-
 bita Nuremb. a. 1479.
- f. 183. Regis Hungariae mandatum (lat.) et litterae creden-
 tiales (germ.) 1479.
- f. 197. Oratorum regis Hungariae protestatio, oratorum
 principum Alamaniae responsio aliaque Norimbergae acta. anno
 1479.
- Clm. 454. ch. 4° a. 1460. 178 fol. liber H. Schedelii.
 f. 174. Aurispae de discessu regis Hungariae versus.
- Clm. 459. ch. 4° s. XV. 312 fol. liber H. Schedelii
 f. 268. Stephanini de Cregla ep. ad Franciscum de Tridento
 regis Hungariae physicum.
- Clm. 461. ch. 4° s. XV. 209 fol. ab H. Schedelio scriptus.
 f. 61. Ladislai Vetesii Pannonii ad Sixtum IV. oratio no-
 mine Matthiae regis Hung. habita. 1475.
- Clm. 464. ch. 4° s. XV. 245 fol. ab H. Schedelio scriptus.
 f. 1. Philippi Callimachi Experientis regis Poloniae secre-
 tarii de rebus in Hungaria et contra Turcos per Wladislaum
 Poloniae atque Hung. regem gestis libri III. Praecedat ejusdem
 epitaphium. Cf. Jöcher. I. 1571.
- f. 40. Ejusdem ad Innocentium P. de bello Turcis inferendo
 oratio.
- Clm. 464. ch. 4° s. XV. 296 fol. liber H. Schedelii.

f. 89. [Epitaphia Senecae et Boetii = Anthol. Meyeri n. 838. et 394.] Jani Pannonii carmen ad Feroniam a. 1458.

Clm. 476. ch. 4° s. XV. 250 fol. lib. H. Schedelii.

f. 249. Epigramma in Ladislaum regem Pannoniae. etc. De boemorum presule (X. disticha).

Clm. 504. ch. 4° s. XV. 407 fol.

f. 311/b -- 313. Sigismundi regis Rom. ep. ad Florentinos cum horum responso. a. 1432.

Clm. 519. ch. 4° s. XV. 254 fol. scripsit H. Schedel.

f. 79. Johannis Huniadi et Hungariae procerum ad papam contra Caesarem epistola querimoralis a. 1446. cum responsione Aeneae Silvii de his querelis.

Clm. 560. membr. 4° s. XI. 150 fol. liber II. Schedelii.

f. 149/b -- 150. Descriptio civitatum et regionum ad septentrionalem plagam danubii. Post alios edidit Schafarik in Antiquitt. slav. p. 980.

Clm. 563. ch. 4° s. XV. 147 fol.

f. 78/b -- 83 et f. 84/b -- 86. Epitaphium Sigismundi Imperatoris . . . De Hungaria. Commendatio regis Alberti. — Epit. ejusdem. Epit. Elisabeth reginae. Planctus super morte Wladislai regis Poloniae. Descriptio belli. Mali consiliiarii. Fecit ut est in subscriptione Nicolaus Petschacher Joannes (sic) Sigismundi de Znoyma a. 1445.

Clm 569. ch. 4° s. XV. 210 fol. liber H. Schedelii.

f. 177. Episodia sodalitatis litterariae Danubianae ad Conr. Celtem, dum a Norico Gymnasio ad Viennam Pannoniae con-
cesserat. 18 carmina.

Clm. 593. ch. 4° a. 1507. 204 fol. Scripsit H. Schedel.

f. 105. Carmen de S. Elisabeth cum ejus imagine.

Clm. 627. membr. 4° s. XV. 80 fol. ex bibliotheca Fuggeriana.

Aristeas ad Philocratem fratrem de LXX. interpretibus per Matthiam Palmierum Pisanum e graeco in latinum versus. (Corvin-codex.)

Clm. 629. ch. 4° s. XIII. 95 fol. liber H. Schedelii.

f. 19. Itinerarium (sive potius stationum recensio in itinere) ad Hierosolymam per Hungariam, Bulgariam, Macedoniam, Romaniam, Graeciam, Armeniam, Syriam.

Clm. 650. ch. 8° s. XV. 358 fol. liber H. Schedelii.

f. 332. Galeotti Marci Narniensis carmina complura.

Clm. 716. 2° s. XV. et XVI. 331 fol. liber H. Schedelii cum figuris tam calamo delineatis quam ligno et aeri incisis plurimis.

f. 24. Galeoti Martii Narniensis de urbis R. (omae) desolatione carmina.

f. 128—130/a . . . . . Eruptio Turcorum cum devastatione in Croatinos et Segniam.

Clm. 773—776, 779—783. (Vict. 73.) 2° a. 1710. sqq. 153, 260, 123, 152, 713, 443, 184, 233, 217. pagg.

Historia societatis Jesu, pars VI. per Josephum Juvencium prelo parata, libris XIV. annos 1616—1646 complectens. Liber. . . . . II. continet res gestas in . . . . . Hungaria, transsylvania.

Clm. 819. (Vict. 153.) ch. 4° s. XVIII. 12 fol.

f. 1. Vaticinia (de pontificibus Romanis) data Sigismundo Imp. a quodam P. S. Arabo.

f. 5/b. Vaticinia S. Joannis a Capistrano.

Clm. 901. ch. 4° a. 1484—1489. 247 fol. Scripsit H. Schedel.

f. 210. . . . . Johannis Capistrani epistolae.

f. 228/b. Nicolai papae ad Capistranum epistola.

Clm. 912. ch. 4° a. 1697. 46 fol.

Exercitio scholastica alumni S. J. inter quae:

f. 13—24. Actio in Ladislaum Corvinum Huniadis filium (exercitium scholasticum sub P. Michaele Mischon rhetorices Monachii professore).

Clm. 1001. membr. 2° s. XII. 154. fol.

Ottonis Frisingensis Chronicon.

Clm. 1201—1204. ch. 2° s. XVI. 189, 164, 153, 67 fol. Joan. Anventini adversaria autographa. 1203. Fasc. VI.

f. 135. sq. Res gestae sub Sigismundo scriptae a cancellario comitum de Otingen.

Clm. 1573—1575. ch. 2° s. XVIII. 282, 322, 340 fol.

»Ignatii Xaverii de Wilhelm Miscellaneorum tomi III.«

f. 13—24. Epistola invitatoria Hungariae ad Bavariam ad mutuum foedus cum responso Bavariae.

Clm. 1638. ch. 2° s. XVIII. 84 fol.

fol. 5. Andr. Fel. Oefelii: Vitae imperatorum Sigismundi, Alberti II, Friderici III, Maximiliani I, Caroli V.

Clm. 1707. ch. 4° s. XV. 239 fol.

f. 63. Kaiser Sigmunds Achtbrief wider Ludwig den gebarteten. a. 1434.

f. 67. Geschichte Königs Lassla (Ladislaus) zu Böhmen nebst einem Lied über ihn, cf. Liliencron, die hist. Volkslieder I, p. 492 nr. 406. a.

Clm. 3204. (Asp. 4.) membr. in 2° a. 1348. 183 fol.

(Hugonis de Argentina) Compendium theologiae veritatis. Inc. Veritatis theologiae sublimitas cum sit superni splendoris radius etc. »Scripsit in Aspach Johannes de Hungaria ab abbate Ulrico appetriatus «

Clm. 3337. (Att. 37.) ch. in 4° a. 1435. 93 fol.

f. 92. Legenda de B. Elisabeth Thvringensi.

Clm. 3550. (Aug. civ. 50.) ch. in 2° a. 1466. 379 fol.

f. 369. Mag. Gregorii Heymburek concertatio contra Nicolaum de Cusa super altercatione contra Sigismundum ducem Austriae.

Clm. 3598. (Aug. civ. 98) ch. in 4° s. XV. 219 fol.

f. 175. Oratio (incusatoria) oratoris (i. e. legati) cuiusdam ad papam de rege Ladislao capto et corona Hungariae ab Imp. Frederico arrepta.

Clm. 3661. (Aug. civ. 161.) ch. in 4° s. XV. 231 fol.

f. 195—197. Legenda de S. Elisabeth Regina Ungariae. (sic).

Clm. 3726 (Aug. eccl. 26.) ch. in 4° a. 1489—92. 362 fol.

f. 1. Rosarium almae dei genitricis Mariae a quodam fratre ord. expositum cum tabula amplissima. Sunt XXV. sermones, quorum auctor in tegumenti titulo Pelbartus (de Temesvár) traditur.

Clm. 4016. (Aug. Jes 16, ms. Peut.) ch. in 2° s. XV. et XVI. 114 fol.

f. 42. Bernhardi de Krajburg epistola de morte regis Ladislai.

f. 46. Johannis episc. Varadiensis oratio ad Fridericum III. pro facto Turchorum in Nova civitate anno 1455. habita.

f. 50. Alia alius Hungari ibidem habita.

fol. 55. Responsum datum Hungaris per Imperatorem

f. 69. Joannis de Castilione episc. Papiensis exhortatio in Turchos in Nova civitate a. 1455.

- Clm. 4143. (Aug. S. Cruc. 43.) ch. in 2° s. XVII. 286 fol.
 f. 115. Epist. Imp. Friderici ad Ladislaum regem Hungariae a. 1456. — Pii II. oratio Mantuae a 1479 de subsidio contra Turchas habita.
- Clm. 4405. (Aug. S. Ullr. 105.) ch. 4° s. XIV. 179 fol.
 Liber viarum dei seu reuelationes S. Elisabethae.
- Clm. 4631. (Bened. 131.) membr. 4° s. XII. et XIII. 177 fol.
 f. 73. Vita S. Elyzabet lancrauiæ. (Inc. Gûda virgo religiosa etc.)
- Clm. 4643. (Bened. 143.) membr. 8° s. XIII. 157 fol.
 f. 26. . . . . De origine Hunorum . . . .
- Clm. 5141. (Beurb. 31.) 2° s. XV. 142 fol.
 f. 115. Epistolæ . . . . Johan. Capistrani . . . .
 f. 129. Ep. Friderici imperatoris in factis turcorum ad reges et principes. a. 1454.
 f. 131. Ep. ad Ladislaum regem Hungariae etc.
 f. 132. Relatio Johannis de Hunneat comitis Bistriciensis a. 1456. germanice conscripta.
 f. 133. Oratio devota tempore persecutorum Turcorum.
- Clm. 8210. (Metten 10.) membr. in 4° min. s. XIV. 128 fol.
 f. 1. (Hungari) Expositiones ewangeliorum, i. e. Sermones.
- Clm. 8523. (Mon. Aug. 123.) in 2° a. 1728—30. 504 pagg.
 p. 1. Compendium seu Notata ex registris vel commentariis . . . . item ex Bibliotheca . . . . ac ex aliis authenticis documentis excerpta . . . . praecipue quae concernunt S. nostri ordinis (S. Aug.) Provincias Germaniae, Poloniae, Hungariae etc. annis 1728—30.
- Clm. 8482. (Mon. Aug. 182) ch. miscell. in 4° s. XV. 290 fol.
 f. 39. Joannis de Castilio legati apostolici ad Ladislaum Hung. et Boh. regem exhortatio in Turcos cum ejus responsione.
- f. 47. Ladislai regis et Ragusiorum epistolae.
 f. 59. Ladislai regis epistolae et acta varia.
 f. 97. Oratio contra Turcas, item alia, f. 145—149.
- Clm. 8740. (Monac. Franc. 40) membr. in 8° s. XIV. 138 fol.
 Ungari sermones usque ad f. 104.
- Clm. 8423. (Mon. Franc. 123) ch. miscell. in 4° s. XV. 215 fol.
 f. 138. Nicolai Venatoris Terecensis episcopi natione Ungari compendium confessionis.

Clm. 8824. (Monac. Franc. 124) ch. in 2° a. 1446–1454. 200 fol
f. 196. Nicolai Venatoris compendium confessionis.

Clm. 8995. (Mon. Franc. 295.) ch. 4° s. XIV. et XV. 175 fol.

f. 173. Nomina principum, comitum etc., qui coronationi Sigismundi Imperatoris adfuerunt. Partem codicis scripsit Martinus Humel de Rotwiler a. 1431.

Clm. 9024. (Mon. Franc. 324.) ch 4° s. XIV. et XV. 225 fol.

f. 106. Judicium de cometa qui apparuit a. 1468. vicesima tertia die Septembris in civitate Hystropolitana alias Posoniensi pro principe . . . Mathia Hungariae . . . rege compositum per Martinum Archidiaconum SAGRABIENSIS ECCLESIAE.

Clm. 9071. (Mon. Franc. 371) 8° a. 1535–1539. 106 fol.

Annotationes ex cronica fratrum minorum in duobus regnis Boznae et Hungariae habitantium.

f. 22. Constitutiones provinciae Hungariae fratrum minorum S. Francisci de observantia.

f. 95/b—97^a. Confirmatio regulae fratrum Minorum per Honorium papam Hungarice composita

f. 98. Formula absolutionis, item Hungarice.

f. 99. Orationes. Possedit codicem frater Franciscus de Zegedino, qui cum acceperat a Benedicto Czerwgy. Scriptus est in SOWAR.

Clm. 9216. (Mon. Jes 61) ch. 2° min. s. XVI. 94 fol.

Liber antiquitatum : f. 11. Wolfg. Lazius de thesauro nuper apud Transylvanos reperto.

Clm. 9503. (Ob. Alt. 3) membr. et chart. 2° maj. s. XV. 370 fol.

f. 350. Epistola ab episcopis Constantinopolitanis »ieczund zusam gefügt in der Walachey« ad cives in Hermanstat et ad Hungaros data a. 1453. de urbe Constantinopolitana expugnata.

f. 354. Ratschlagung der Turcken wegen zu Regenspurck in maio 1454.

f. 356. Varia in urbe Vindobona, in Austria et Hungaria gesta, germanice.

f. 357. Dy säcz des Landtz zu Pehaym als sy konig Lassla zu lannd prachten a. 1453.

Clm. 9569. (Ob. Alt. 69) membr. 4° s XII—XIV. 215 fol.

f. 157. s. XIII. Historia S. Elisabeth. »Elyzabeth illustris regis Ungariae filia ex matre Gertruda.«

Clm. 9711. (Ob. Alt. 221) membr et chart. 2° mai. s. XV. 322 fol. f. 199. Sermo secreta editus de Sigismundo rege Romanorum secundum gestorum ejus conditionem.

Clm. 10,435. (Pal. 435) ch. 2° s XVIII. 457 fol.

Acta dietae incltyti regni Hungariae partiumque eidem annexarum a. 1764 et 1765.

Clm. 10,665. (Pal. 655) ch. 8° s. XV. 14 fol.

Justi et Zennouelli fratrum de justis ad Cardinalem Agriensem super obitu Beatricis sororis suae epistola ex Uerona anno 1483.

Clm. 10,758. (Pal. 758) ch. 2° a. 1687. 48 fol.

Francisci Xav. Trips poemata de heroibus christianis in Hungaria atque alibi aduersus Otomannos strenue pugnantibus.

Clm. 10,864 (Pal. 864) 4° s XVI. 297 fol.

Georgii Enjedini superintendentis ecclesiarum in Transylvania explicatio locorum vet. et novi testamenti, ex quibus trinitatis dogma stabiliri solet.

Clm. 11,121—11,126 (Pass. 121—126) ch. 8° a. 1773 - 1777. 8. tomi.

Heinzelmanni compendia episcopo Patav. dedicata :

n. 123. Comp. physices secundum Baptistam Horvath.

n. 124. Comp. grammaticae usque ad metaphysicam secundum Bap. Horvath.

Clm 11,470/a et 11,470/b (Polling 170/a et 170/b ch 2° s. XVI. 258 et 292 fol.

Acta et epistolae, quae pertinent ad res Protestantium a. 1550 — 1600, collecta et descripta ut videtur ab. Joh. Conrado Ulmero Schaffhusianae ecclesiae ministro.

n. 170/b B. Epistolae . . . . Simonis Grynaei . . . .

Clm. 11,710. (Polling 410) ch. 4° s. XVI—XVII. 171 fol.

f. 96. *Ανάλυσις* argumentorum quibus Matthias Flaccius Illyricus probare conatur, peccatum originis esse substantiam.

Clm. 11,765. (Polling 465) ch. 4° s. XV. circa 300 fol.

Breviarium; in fol. ult. hymnus »Patris sapientia« = Daniel I, 327. — Ad calcem Oswaldus dictus Messing can. Polling quaedam adscripsit de captiuitate, quam a. 1481 tempore litis inter Fridericum Imp., Matthiam regem Hungariae et archiep. Bernardum Salzpurgae perpressus est.

Clm. 11,789 (Polling. 489) ch. 4° s. XV. 128 fol.

f. 126. regis Ladislai ante papam etc. epist

Clm. 11,797. (Polling. 497) ch. 4° a. 1617 et 1618. 243 fol.

235—237. Carmen funebre principis Ferdinandi et epithium principis. Mariae Ferdinandi uxoris.

Clm. 11,963. (Polling. 663) ch. 8° a. 1609—1616. 352 fol.

f. 260. Regulae communes collegii Germanici et Ungarici Romae.

Clm. 12,513. (Raitenhasl. 13) membr. ch. in 8° mai. a. 1240. 109 fol.

f. 136. Bernardi (Morlanensis) carmen de contemptu rerum transitoriarum (al. de contemptu mundi.) Impressum est in libro: Varia doctorum piorumque virorum de corrupto ecclesiae statu poemata, cum praefat. Matthiae Flacii Illyrici (Basileae, 1557) p. 247 sqq. In nostro cod. Argumentum (p. 246) praecedit Praefationi. (p. 240).

Clm. 12,725. (Ransh. 125) ch. in 4° s. XV. 205 fol.

f. 196. Acta ad res Hungariae et regem Ladislaum spectantia.

Clm. 13,029. (Rat. civ. 29) membr. in 2° a. 1280. 318 fol.

f. 1. Vita S. Elisabeth Hungariae reginae. (sic.)

Clm. 13,051. (Rat. civ. 51) membr. in 2° a. 1634. 7 fol.

Litterae patentes quibus Imp. Ferdinandus II. Jo. Joachimo Haag et fratribus ejus nobilitatis hungaricae jura concedit. Wienae. 20. Mart. 1634. Exaratae sunt scriptura splendidissima.

Clm. 13,192. (Rat. civ. 192) ch. in 2° s. XVI. 466 fol.

F. 1. Hungariae regum decreta (inde a S. Stephano).

f. 448. Historia Mathiae regis. Adiectae sunt aliquot ejus epistolae cum responsis.

f. 446. Notabilia de Hungarorum laudibus ex scriptis Aeneae Sylvii excerpta.

f. 458. Series regum Hungariae cum brevibus notitiis de vita cuiusque.

Clm. 14,126. (Em. B. 34) membr. in 2° s. XIII—XIV. 61 fol.

f. 38. Vita B. Elisabeth Thuringiae lantgraviae.

f. 51. Lectiones de S. Elisabeth.

Clm. 14,134. (Em. B. 42.) miscell. ch. in 2° s. XV. 333 fol.

f. 26. Prophetia . . . Heugelidae filiae regis Hungariae.

Clm. 14,294. (Em. D. 19.) ch. in 2° s. XIV—XV. 163 fol.

Commentarius in Canticum canticorum, auctore Joanne Vardiensi ord. Aug.

Clm. 14.610. (Em. F. 113.) ch. in 4° s. XV. 238 fol.

f. 201. *Johannis Hunyad Bistricensium comitis ep. ad Ladislaum regem de victoria apud Belgradum contra Turcas reportata a. 1456.* ed. Pray Ann. reg. Hung. III. 180.

Clm. 14,668. (Em. G. 52.) ch. in 4° s. XV. et XVI. 161 fol.

f. 41. *Bruder Dietrichs practica zu Zeng in Kravaten a 1420 gemacht.*

f. 94. *Ordnung zu Offen wider den Turcken gemacht a. 1501.*

f. 99. *Auszug aus den Briefen der Venediger Botschaft die bei dem hungrischen koenig gewesen ist a. 1501.*

Clm. 14,788. (Em. e. 10) ch. in 8° a. 1662. 114 fol.

Regulae collegii Germanici et Ungarici Romae fundati et similia descripta a Bernardo Heidenrico Wendt.

Clm. 5309. (Chiems. ep. 9) ch. 4° s. XV. 345 fol.

f. 153. *Chronica Ungarorum a. 373—1330. Incipit: »Obmisso prologo in chronica hungarorum. Anno ab incarnatione CCCLXXIII. tempore Valentis« etc.*

Clm. 5319. (Chiems. ep. 19) miscell ch. in 2° s. XV. 328 fol.

f. 328. *Elucubratio cuiusdam invectiva in Sigismundum imp. quasi haereticorum fautorem. Cf. Chmel, Reisebericht p. 22.*

Clm. 5333. (Chiems p. 33) ch. 2° s. XV. 213 fol.

f. 143. *Juveni Celi Calani Dalmatae historia de Attila Hunnorum rege.*

Clm. 5357. (Chiems. ep. 57) ch. 2° a. 1460 sq. 211 fol.

f. 141. *Consilia Bartoli de Saxoferrato et Signorelli de Hemedis et iudicium in causa Baronis et militis strenui Sigismundi Pallan(?) de Ungaria et mag. Chonradi Cridanc(?)*

Clm. 5395. (Chiems. ep. 95.) ch. 2° s. XV. 276 fol

f. 97. *Carmina Jo. Pannonii et Mat. Pandolfi a. 1452. in Padua Caesari tradita.*

Clm. 5664. (Diess. 164) ch. 4° s. XV. 221 fol.

f. 34. *De vita B. Elizabeth uiduae Lantgraviae Thuringiae libri VIII.*

Clm. 5895. (Ebersb. 95) ch. 2° a. 1475 et 1476. 478 fol.

f. 408. *Oratio Ladislai Ungariae regis ad Nicolaum papam.*

Clm. 6717. (Tris. 517) miscell. ch. in 2° s. XV. 295 fol.

f. 55. *Epistolae . . . Aeneae Silvii ad episcopum Strigoniensem et subditos regni Bulgariae.*

Clm. 7020. (Fürst. 120) in 2° s. XV. exeunt. 185 fol.

Ciceronis opera. — In charta Ia scriptum est: A. dom 1490. die lunae hora tertia in mane Mathias rex Hungariae moritur Austriae gravissimus devastator post diem palmarum in oppido Pannoniorum celebratissimo Wiennensi.

Clm. 7714. (Ind. 314.) ch. 4° s. XV. 360 fol.

f. 219. Legenda d. S. Elisabeth.

Clm. 15,401. (Ror. 7.) membr. 2° min. s. XIV. 50 fol. in Italia scriptus.

F. 1. Wilhelmi (de Conchis) philosophia. f. 43. Alanus de sex alis Cherubin. f. 46. Libellus qui »Columba deargentata« inscribitur, alter de accipitre et tertius de turture praemissa »epistola cuiusdam ad eum cui subsequens opusculum scribitur.« Libellus incipit ab illo psalterii: »si dormiatis inter medios celos . . .« f. 50. legitur: Liber naturalium de proprietatibus rerum misticatus physice et theologice, qui titulus ad eundem tertium tractatum pertinere videtur. In fine aliquot quaterniones desunt.

Handwritten notes:
Buda
fol
1490
586

Codex capta Buda a 1686. ex illa bibliotheca desumptus et nonasterio donatus ab Joanne albisto Notthafft, l. barone de Weissenstein in Affecking idem adposuit sigillum in fol. 1.

Clm. 15,776. (Sal. aul. 66) ch. 2° s. XV. 187 fol.

F. 1. Chronica Chartatorum s. flos ystoriarum terrae orientis quem compilavit frater Aytonus dom. Thurchi et nepos regis Armeniae. Cfr. Potthasti bibl. p. 360.

Clm. 15,774. (Sal. aul. 74.) ch. in 4° s. XV. 170 f.

f. 135—141 et 142, 143. Joannis Pannonii exhortatio metrica ad imper. Federicum III. Ferrariae a. 1452.

f. 144. Aeneae Sylvii oratio contra Turcos. Franckofordiae a. 1454.

Clm. 16,024. (S Nic. 24) membr. 4° s. XV. 50 f.

Sermones varii, inter quos . . . etzc. legenda ss. Zeorardi et Benedicti (f. 30). — In f. 40. adnotatum est: »a. d. 1411 mortuus est dom. Wolframus archiep. Pragensis in civitate Ponsiensi quae sita est in terra Ungariae.«

Clm. 16,229 (S. Nic. 229) ch. 4° s. XV. 374 f.

f. 1. Tractatus de chorea, ad populum Budae praedicatus.

Clm. 16,517. (S. Zen. 117) ch. 4° s. XV. 212 f.

f. 168. Rhetorica cum formulis literarum Wenceslai, La-

dislai, Leupoldi, aliorum principum et nobilium = Codex 14,662 ;
cf. Rockinger Formelb. not. 46. et 504.

Clm. 17,229. (Scheftl. 229) ch. 2° a. 1380. 133 f.

f. 131. Sermo de S. Elysabeth.

Clm. 17,308. (Scheftl. 308) membr. et chart. 4° s. XIV. 52 f.

f. 37. Vita B. Elizabeth lantgrauiae Thuringiae.

Clm. 17,543 (Schlehd. 13) ch. 2° s. XIV. et XV. 250 fol.

f. 198. Acta publica, latina et germanica, inter a. 1419 et 1438, de Rebus Bohemicis s. Hussiticis, de concilio Basiliensi, de Hungaria. etc.

Clm. 17,796. (S. Mang. 66) ch. 4° a. 1445—1466. 233 fol.

f. 37. Georgii filii Grissaphani militis de Ungaria uisiones de purgatorio et paradiso habitae a. 1353.

Clm. 17,833. (Staing. 33.) ch. 2° s. XV. 395 fol.

f. 239. Joh. Kalteisen sermo ad cruce signatos contra Turcos a. 1456.

Clm. 18,289. (Teg. 289) ch. 2° s. XV. 270 fol.

Sermones. In tegumento hi versus: Sceptra Ladislai clemens tu sancte robatas. Sceptra Sigismundi uindex conceptio strinxit. O peior Praga cibis scisis hei lassla clementis. Praga lassla necuit sed esca per festa clementis.

Clm. 18,368. (Teg. 393.) ch. 2° s. XIV. et XV. 210 f.

f. 198. Circumscriptio sigilli maiestatici regis Ladislai anno 1453.

Clm. 18,462. (Teg. 462.) 2° s. XIV. et XV. 209 f.

f. 86. Literae Johannis de Huniat, Friderici imperatoris, aliorum, lat. et germ.

+ ~~Clm. 18,626. (Teg. 626.) ch. 4° s. XV. 254 fol.~~

Vita beatae Elisabeth. — f. 206. Visio S. Elisabeth in Schonangiensi coenobio.

Clm. 18,770. (Teg. 770.) ch. 4° s. XV. 294 fol.

f. 184. Judicium de natura et effectibus cometae a. 1472. Martini plebani Budensis, ad Mathiam regem Hung. datum.

Clm. 18,781. (Teg. 781.) ch. 4 s. XV. 194 fol.

f. 169. Literae Pauli papae contra Georgium de Podebrat, Cardinalis S. Angeli contra scripta, quae Georgius de Boydebrat misit Mathiae regi Hung., Georgii de P. ad Fridericum imperatorem.

Clm. 18,782. (Teg. 782.) ch. 4° s. XV. 216 f.

f. 208. Judicium de cometa a. 1468. . . . in civitate hystro-

+ 18,624 kimaraat (Mstrai, Dme, Jellit, kanki gyandai)

politana . . . pro Mathia Hungariae rege compositum. Subscriptum est: die 6 Octobris Martinus archidiaconus Segrabiensis ecclesiae.

Clm. 18,785. (Teg. 785.) ch. 4° a. 1453. 219 f.

f. 162. Excerpta ex tractatu Aeneae Senensis episc. ad regem Ladislaum.

Clm. 18,967. (Teg. 967.) ch. 8° sec. XV. 270 fol.

f. 214. De Turcis et de oppugnatione urbis Belgrad.

Clm. 19,542. (Teg. 1542.) ch. 2° a. 1451. 349 f.

f. 260. Literae Soldani pro pace facta cum Johanne de Huniad, ad Nicolaum papam, Nicolai responsum, titulus Soldani germ.

Clm. 19,638. (Teg. 1638) ch. 4° s. XV. 219 fol.

f. 155. Ladislai regis propositio coram Nicolao papa.

f. 158. Praelatorum, baronum etc. Regni Ungariae et ducatus Austriae literae pontifici a. 1452. transmissae.

Clm. 19,648. (Teg. 1648) 4° s. XV. 221 f.

f. 169. Literae regi Ungariae scriptae per Vulnad vaivodam partium transalpinae ex parte Turcorum.

Clm. 19,651. (Teg. 1651.) ch. 4° s. XV. 105 f.

f. 8. Versus de litera Y. Epitaphium Ladislai regis Ung. a. 1457.

Quae sequuntur autographa sunt es sic se habent. Udalricus Greimolt Weilhaim (a. 1413—1495), a. 1452. paedagogus filiorum ducis Alberti electus Johannem Slitpacher monachum Mellicensem rogauerat, ut apographum tractatus Aeneae Silvii pro rege Ladislao sibi mitteret. Slitpacher tractatum jam a. 1450 a se excerptum (f. 10^b 11, 12, 15—21) misit et epistolam addidit (f. 10 a.) 14. Juni 1452, deinde alteram epistolam (f. 13. 14) 16. Juni 1452 scripsit.

Clm. 19,689. (Teg. 1689.) ch. 4° s. XVI. 341 f.

f. 13. Canones torqueti facti pro Joanne archiep. Strigoniensi per Joannem de Regio monte a. 1469.

Clm. 19,822. (Teg. 1822) 8° a. 1505—1516. 326 f.

Collectio uariorum carminum latinorum et germanicorum cum figuris. Praeterea multa prosa oratione scripta, lat. et germ. maximam partem theologici argumenti sed etiam alia e. gr. f. 103 »ad perpetuum lumen faciendum.« Saepissime annus et locus subscriptus est; e. gr. ex vel in opido Miesles Moraue

1507. « Nominantur loca plurima Germaniae, Bohemiae (Czedlicz, Trawtnaw, Ossick, Rupau) Ungariae (Czircz, Zegedinum, Bernaw, Dombo, Futack, Datai, Pamastra etc.), Moraviae (uallis Josophat in Olomuncz, Hostings, Freting, Uncknicz etc.), Poloniae (Blesn, Mesichot), Croatiae (Doposca) etc. Scriptori a. 1476 nato (f. 26), a. 1510 die S. Gregorii percusso prope Selneck Ungariae (f. 126), fortasse nomen fuit Joh. Schlemmer, (f. 192) Cisterciensis monachus fuisse videtur. Nomina plurima literis secretis scripta sunt.

Clm. 19,852. (Teg. 1852.) 8° s. XV. 217 f.

f. 135. Canonici ecclesiae Constantiensis carmen de Sigismundo et de concilio »Conclauē dicentes non sunt ex arte loquentes.«

Clm. 19,913. (Teg. 1913.) ch. 8° a. 1522. 110 fol.

Supplementum ex rubrica monasterii Tegernsee super breuiarios ordinis S. Benedicti de nouo in monte Pannoniae S. Martini ex rubrica patrum Mellicensium extractos.

Collectio Camerariana.

(Codd. Cat. 10,351—10,428. Pal. 351—428.

vol. 5.

f. 156—158. M. Flacii Illyrici epistola.

f. 201^b sq. Flacii Illyrii ep. ad. Languetum a. 1556.

f. 215. M. F. (Flacii) Illyrici ep. ad Hub. Languetum.

vol. 7.

n. 31—35, 37, 39 sq. 42—44, 48—64. Simonis Grynaei epistolae. Pars harum epistolarum impressa est, sed multis omis-
sis aut breuiatis, in tertio libello Epistolarum Eobani Hessi ab Joach. Camerario edito (Lips. 1561).

vol. 8.

n. 4. (Petri Pauli?) Vergerii ep. ad Melanthonem, Regiomonti 1556.

n. 371. Joh. Pacei (Egrae. 1566).

n. 372. Albani Reuteri ecclesiae Pestensis pastoris (anno 1573).

vol. 9.

n. 191—198. Alberti Molnár et 200—202. Jo. Turnovii epistolae ad eundem et ad Leodium.

vol. 13.

n. 14 sq. Jo. Sambuci (1574, adiectum est n. 14 responsum Camerarii, n. 15 epistola est graeca).

n. 16. Sigismundi Geloi (ex oppido Eperies 1552).

n. 17. Sigism. Tordae (Posonio 1568, cum Camerarii responso; manus videtur eadem, quae in n. 16).

n. 21. Christoph. Pannonii (Thoroniae 1571, cum Camerarii responso).

n. 83. Matthaeus Flaccus (sic) Illyricus Georgio a. Cumerstat. Lipsiae. 1552.

vol. 15.

n. 10—12. Jo. Mich. Brutus Joach. Camerario II. 1574 et 82. Prima est epistola consolatoria ad ipsum ejusque fratres de Joachimi patris morte.

n. 44. P. Rubigalli (Polanitiae 1546).

n. 45—47. Leonardus Stoeckel Philippo Melanchtoni, Bartphae (Bartfeld). 1544—46.

n. 73. Lucas Agriensis Ungarus (ex Cracovia 1555), Nicolaus Heyth ad Phil. Melanchtonem.

n. 76. Witus Winsheym Joach. Camerario 1526.

n. 77. Vitus Viti Winsheymii filius Phil. Melanchtoni, Patavii 1556.

n. 189. Michaelis Gorsae Varsanii Hungari (Heydelb. 1574.)

n. 203. Nicasius Ellebodus Casletanus ad Joach. Cam. ex Patavio.

vol. 16.

n. 78. Andr. Batizius Phil. Melanchtoni ex civitate Eperies 1543.

n. 117. sq. Sigism. Gelous Phil. Melanchtoni ex Eperies 1555—58.

n. 140 sq. Matthaeus Flaccus (Illyricus) ad eundem 1552—1554.

n. 145. Lazarus von Schwend an Joh. Homelius 1560 (cum hujus responso n. 144).

vol. 17.

n. 92, 93. Georgius Fabricius (ex Misena 1558 et 69), n. 94. Jac. Fabricius Chemnicensis (Misena 1556), n. 96. Andr. Fabricius Chemnicensis (ex Novehusa 1556), n. 98 sq. Blasius Fabricius Chemnicensis (Argentorati 1580 sq.)

n. 295, 297, 303, 304, 311—314, 316—318. Joannis Sambuci epp. ad Joach. Cam. ex Vienna 1567—84; num. 297 est carmen, for. ad J. Camer I.

vol. 18.

n. 1. 2. Joannis Alexandri Brassicani. n. 3—5. 6. (Ludovici) Brassicani junioris.

n. 202 et 259 sq. Blasii Fabricii (Argentorati 1548 et 53), n. 261. sq. Jacobi Fabricii Chemnicensis (ex Argentorato et salinis Saxonicis 1561 et 68), epp. ad Joach. Camerarium II.

n. 263. Andreas Fabricius Phil. Melanchtoni.

n. 333. Eliae Corning Lusus (poeticus) de tilia Radetii episcopi Agriensis ad Hubertum Languetum.

vol. 19.

n. 112—114. Nicasii Ellebodii Casletani epp. ad Philippum et Joach. (II.) Camerarios (prima est italice scripta) 1565—75.

vol. 44.

n. 380. Status imperii Bohemiae, Ungariae incorporatarumque provinciarum.

vol. 46.

n. 124. Kaisers Ferdinand II. Vollmacht für den König v. Ungarn, 30. aug. 1634. n. 125. Dieselbe gedruckt (Offenes Patent etc.).

vol. 48.

n. 130. Lettre datée de Heimbouurg frontière de Hongrie, 7. Febr. 1621.

vol. 50.

n. 23. Extract aus des Ungarischen Königs Schreiben an die Fürsten und Stände in Schlesien. Hauptquartier zu Ungarisch Brodt, 4. Nov. 1621.

n. 24. Gabrielis electi regis Hungariae ep. ad confoederatos, Hunnorum Brodae 5. Nov. 1621. — Joh. Georg Markgr. von Brandenburg an die Confoederirten, Ungarisch Brodt, 5 Novemb.

vol. 51.

n. 22. Fedus Ungaro-Bohemicum (regis Friderici cum Principe Gabriele) 18. Febr. Cosmopoli 1620. Druck.

n. 28. Gabriellis principis Transylvaniae tractatus pacis cum Imperatore. Leutschoviae, 28. Dec. 1626.

n. 29. Articuli pacis inter Gabrielem et Imperatorem
5/15 Mai.

n. 30 et 31. Substantia conditionum pacis inter Imperatorem et Principem Transylvaniae initae.

n. 107. Principis Bethlenii instructio Mattheo Quadrio data ad electorem Brandenburgicum s. a.

n. 108. Caroli I. Brit. regis epistola (ad Bethlenii propositionem spectans) 30. nov. 1626. (apographum est manu Lud. Camerarii).

n. 139. Ragocii mandata in Germaniam missa (schiffre-ekkel, feloldotta Hand Cam. Lajos), ezekre vonatkozó tudósítással.

vol. 53.

n. 1 et 2. Supremi Vesirii ep. ad primarium Caesaris ministrum, data ex campo ad Varadinum. Responsum ad hanc ep. Marchionis Badensis, 17. Jan. 1687.

n. 11 Translation des Türkischen Kaisers Schreiben an Bethlen Gabor, n. 12. an den Vezir und Gouverneur von Buda Mehemed Pascha (mindkettő Hand Cam. Lajostól). — n. 13. Gabriellis Hungariae regis et Transylvaniae Principis ep. ad Fridericum regem Bohemiae, Novisolii 28. Aug. 1620. — n. 14. Extractus eorum quae Turcarum Imp. legati ad regem Hungariae ore protulerunt, 16. Sept. 1621.

n. 16. Commissarii regis Bohemiae ep. data ex Hunno-Broda 5. Nov. 1621. Capitulationes zwischen dem Türkischen Kayser und König in Polen. — n. 17. Schreiben aus dem Hungarischen Hauptquartir zu Hung. Brod. 7. Nov. 1611. — n. 19. Kaiserl. Proposition den Ungarischen Landständen zu Oedenburg vorge tragen, 25. Mai 1622. — n. 20. De conventu Hungarico Sopronii (mense Maio a. 1662) acto. — n. 21. Acta dietae Soproniensis. — n. 22. Par diplomatis Imperialis statibus et ordinibus regni Hung. Nickolsburgi dati. 1622. — n. 23. Gravamina statuum et ord. Hung. in diaeta in Sempronii celebrata Caesareae maiestati introdata, 16. jun. 1622. Publica querela ordinum regni Slavo-

niae ad ordines r. Hung. contra Banum Nicolaum a Tersacz. Caesarea resolutio ad haec gravamina. — n. 24. Scriptum ordinum r. Hung. super resolutione Caesarea. n. 25. Imperatoris ulterior declaratio ad repetitas ordinum r. Hung. gravaminum abolitiones. n. 26. Ulterior resolutio Imperatoris. — n. 27. Propositiones a Caesare statibus Hungariae in diaeta Soproniensi factae.

n. 28. Gabriellis regis Hung. et Transylv. principis epistola ex Alba Julia 10. Aug. 1623.

n. 48. Epistola ad Gabrielem regem Hung. etc. 31. Dec. 1623.

n. 62. Epistola ex Leutschovia 31. Apr. 1624.

n. 64 et 63. Gabriellis regis Hung. ep. ad Imperatorem, Cassoviae 29. Mai 1624.

n. 74. Friedenspuncte zwischen den Kaiser und Bethlen Fürst von Siebenbürgen.

n. 91—93. Mehrere Schreiben aus Constantinopel, Mai—Sept. 1625. (n. 93. Schr. des türkischen Kaisers an Bethlen Gabor König von Ungarn). — n. 94. Extractum ex litteris Gabriellis Bethlen ad Cancellarium regni Hungar. ex Alba-Julia, 18. Jul. 1625.

n. 110. Litterae Cahimachami ad principem Transylvaniae, Constantinopoli 14. Jul. 1628. (másolta Cam. Lajos).

n. 113. Litterae Transylvanicae (de apostasia viduae Bethleni) s. a.

n. 117. Relatio principis Ragotzi de pugna felici contra Turcos (Oct. 1636.)

vol. 64.

n. 8. Disputation Antonii Corvini u. J. Rymeis mit Johann von Leyden (18 levél).

vol 65.

n. 33. Declaratio Gabriellis principis Transylvaniae ad ea mandata quae regis Sueciae internuntius 19 Mart. (1629) in Kerestur exposuit.

n. 131. Ladislai IV. Regis epistola ad principem Transylvaniae Rakozkium, Vilna 28. Mart. 1644.

n. 168. »Litterae ex Hungaria emanatae« (de perfidia Galli).

n. 182. Stephani Teokely (Tököly) Hungari familia (genealogice).

n. 191. Oratio, qua Leopoldum imp. nomine statuum regni Hung. ad fluvium Leidam Nicolaus Balogh episc. 27. Maii excepit.

n. 197. Leopoldi imp. proclamatio ad status regni Hung. directa contra Emericum Teckelium. Passavii 23. Aug. 1683.

n. 203. Relatio Comitis Pauli Esterhazi ad Caesarem, Varsaviae 5. Mart. 1685.

n. 208. »Copia literarum Buda Pragam datarum. Nov. 1689.« cum notis germanicis adjectis, Pragae 16. Nov. 1689.
vol. 66.

n. 18. Georgii Chezii de Kymi epistola, 26. Apr. 1621. Gabrielis electi regis Hungariae ep. 1. Apr. 1621.

vol. 77.

n. 154. Relatione di quello chi è seguito nella coronatione del Teckeli comme Ré d'Ungeria (1682, a korona rajzával).

Clm. 21,640. (Weihenst. 140) ch. 2° s. XV. 343 fol.

fol. 334. Principis Turcorum et regis Ferdinandi epistolae, Christophori Mauri ducis Venetiarum epistolae de Nigroponte capta a. 1470.

fol. 339. Pii II. narratio rei gestae per Sigismundum ducem Austriae.

Clm. 21,658. (Weihenst. 158) ch. 2° s. XV. 136 fol.

Georgii de Ungaria Visio de Patricii purgatorio.

f. 32. Sermo de S. Michaelae.

f. 36. Legenda de S. Katherina.

Clm. 22,363/b. (Windberg 163/b.) ch. 2° s. XV. 268 fol.

fol. 117. Sermones de Sanctis compilati in studio generali Quinqueecclesiensi in regno Ungariae.

Clm. 22,373. (Windberg 173.) ch. 2° s. XV. 318 fol.

Excerpta e sermonibus Esculani, scripta a Joh. List de Egenburga a. 1414. in domo Steffani canon. in Posenio. f. 149. Theodorici vita S. Elisabethe a. 1412.

Clm. 22,382. (Windberg 782.) 2° s. XV. et XVI. 98 fol.

fol. 72. Juuenci Coelii Calani Dalmatae historia Attilae; deest fol. primum.

Clm. 23,736. (ZZ. 736.) 2° s. XVI.

Virorum eruditorum epistolae, omnes fere paucis exceptis ad Andream Masium scriptae.

n. 105—114 et 116. Joh. Langius (de Lange) secretarius Reginae Ungariae et Caesaris. (lat. et gall.) a. 1550—1564.

Clm. 23,783. (ZZ. 783.) ch. 2° s. XIV et XV. 162 fol.

fol. 147. Acta de excommunicatione Sigismundi archiducis Austriae aliorumque a. 1460.; pleraque impressa sunt in Goldasti Monarchia II., p. 1576 sq.

Clm. 24,104. (ZZ. 1104.) ch. 2° a. 1487. 107 fol.

Magistri Johannis de Regio monte Canones tabularum de directionibus planetarum seu significatorum. — f. 22. Tabulae pro Johanne Archiepiscopo Stigoniensi a. 1467. compositae. — f. 81. Tabulae radicum planetarum. — f. 83. Tabulae comportatae majores cum (f. 98) canonibus. f. 97. Tabulae aequationum.

Clm. 24,106. (ZZ. 1106. ex Ettal.) 2° s. XVI. 84 fol.

f. 2. Augustini (Kaesenbrot) Moravi Olomucensis de numeris gestu manuum exprimentis epistola a. 1493. ex Patavino gymnasio ad Wladislaum regem data, cum figuris manuum.

f. 7. Udis (ὀυδέτης?): Wladislai Hungariae regis apologia ad Antonium episcopum Nitriensem.

f. 63. Acta legationis G. Reicherst Transilvani secretarii et oratoris regii etc. in presentem diarium congesta a. 1527, edita in Aretins Beytraegen VI. p. 629—654.

f. 76. »Prognosticon mag. Lucae Trapoldiani introitus Cibinium felicitatis legacionis G. Reicherst. secr. ac orat. regii.

f. 78. Oratio de diuino eucharistiae sacramento Posenii habita.

Clm. 24,173. (ZZ. 1173) ch. 2° s. XVII. 12 fol.

Relatio de expugnatione urbis Budae a. 1686., in fine manca, quae olim P. Negrelli Romae fuit.

Clm. 24,163. (ZZ. 1163.) ch. 2° s. XVI. 340 fol.

De Clade Ungarorum a. 1526. (f. 281. Hans Knawsel in Augsburg.)

Clm. 24,568. (ZZ. 1568.) ch. 4° s. XVIII. 124 fol.

Inscrizioni antiche trouate . . . trale rovine della quattro principali colonie Romane della Transilvania dal cante Gioseppe Ariosti nobile Bolognese . . . l'anno 1723. — cf. Corp. inscr. lat. III. p. 157.

Clm. 24,598. ch. 4° s. XV—XVI. 17 fol.

Epitaphium Mathiae Ungariae regis a. 1490.

Clm. 24,852. (ZZ. 1852.) ch. 4° s. XV. 108 fol. *Jacobus Vanucci* episc. *Perus*.

fol. 79. De contentione legatorum regum *Arragoniae*, *Portugaliae*, *Ungariae* circa praesidentiam. — (A báseli zsinaton.)

Clm. 25,221. (ZZ. 2221.) ch. 4° 9 fol.

Duces et insigniores generales sub *Veneto* pugnantes (contra *Turcas*). — f. 3. Principes et exercituum duces contra *Turcas* pugnantes (a. 1683).

Clm. 26,604. ch. 4° s. XV. 15 fol.

Litterae de bello *Turcico*: f. 1. Imperatoris ad papam a. 1481. *Zagrabiae* data. f. 3. *Sixti* papae a. 1481, 9. April. f. 7. Oratio oratorum regis *Ungariae* facta per dominum *Wilhelmum* de *Reichenaw* episcopum *Eystetensem*, et Literae credentiarum (de conuentu *Nurnbergensi*.)

Clm. 26,469. (Moll. 101.) ch. 2° s. XVII et XVIII. 246. fol.

Obsidio *Vyuarini* vel *Neuheisl* a. 1663.

Clm. 26,827. ch. 4° a. 1504 et 1505. 293 fol.

Fratris *Jacobi Lilienstein* theologiae prof. ord. praedicat. liber de diuina sapientia ad *Wladislaum* regem *Ungariae* nec non *Boemiae* (autographus, ut videtur)

Clm. 27,063. [*Ratisbon* (?)] ch. 2° s. XV. 180 fol.

f. 130. Epistola *Johannis* de *Huniad Sabb.* ante *Jacobi* a. 1456. lat. germ.

Clm. 27,083. ch. 4° s. XVI. 33 fol.

Computus (de genitura *Bilibaldi Pirckheimer*) a *Joanne Werner* a. 1513. factus. — f. 9. De arte astrologica. — f. 19. De genitura nobilium *Norinbergensium*.

Clm. 27,109. ch. 2° circiter a. 1770. 2 vol. pag. 1–557, 558–1018.

I. Series paparum et christianorum imperatorum Rom. II. Omnes imperatores Romani. Reges *Galliae*, *Hispaniae*, *Angliae*, *Hungariae*, *Scotiae*.

Clm. 27,230. 2° s. XVI. 38 fol.

Collecta a *Jacobo Zieglero Landauensi* de bellis *Venetis* et *Helveticis*: oratio qualem habere potuerunt cives *Syrmii*, quando a. 1521. *Turcha Belgradum* cepit. — f. 3. Oratio habenda populo Romano ad *Turcam* petiturum urbem armis. — — — f. 17. Responsio imperatoris facta *Leoni* ad exhortationem de bello sumendo contra *Turcas* a. 1517. — f. 20. *Cunrathi Wengeri* censura falsae conscriptionis *Jacobi Canicei* belli, quod

Venetus gessit contra Sigismundum archiducem Austriae. f. 23
Bellum Maximiliani Caesaris cum Helvetiis, ex Vuilibaldi Pirck-
maymeri historia.

II.

Hazai vonatkozású német kéziratok.

Cod. germ. mon. 218. De A. 1487. 2-r. 274 fol.

fol. 198—222. Legende von St. Elisabeth.

(Cgm. 1) 331. De A. 1482. 2°. 177 fol.

¹⁾ Codex germanicus monacensis rövidítve.

15—17. Heinrich's von Mügley n ungarische Chronik bis 1333.

73—84. Vermählungsfeierlichkeiten K. Matthias von Ungarn mit Beatrix von Neapel.

85—88. Ungarische Chronik von 417 bis 1457.

[Cgm. 349. De A. 1458. 4° 118 fol. cum figuris.

f. 118. Kunst ungarisch und behamisch Essen zu kochen.

Cgm. 369. S. XV. 4-r. 41 fol.

Von K. Heinrich's XII. Nachkommen; namentlich Karl's IV. Leichenbegängnisz, des nachmaligen K. Sigmunds Verbindung mit einer Princessin von Ungarn, K. Fridrichs III. Einzug und Krönung in Rom 1452.

Cgm. 451. Saec. XV—XVI. 8°. 222 fol.

f. 157—222. Wie Georgius aus Ungerlant in Irland S. Patritzen Weizen versuchte.

Cgm. 454 S. XV. 8°. 230 fol.

f. 194—225. Vom Ritter Georg aus Ungern und S. Patritzen Weizen.

Cgm. 537. S. XV. 2°. 465 fol.

f. 1—449. Martyrologium und Leben der Heiligen der Monate September, October, November, December. Darunter fol. 252—290. S. Elisabeth durch Bruder Dietrich von Thuringer Prediger-Ordens.

Cgm. 718. S. XV. 4° 91 fol.

f. 1—76. Leben der heil. Elisabeth von Thüringen in Reimen von Johannes Rote.

Cgm. 735. De A. 1472—1482. 4-r. 174 fol.

f. 121—137. Sand Elsbeten leben.

Cgm. 750. De A. 1470. 4° 316 fol.

f. 109—143. *Leben und Wunder der heiligen Nonne Predigerordens Margaretha des Königs Bela von Ungarn Tochter* († 1271.), aus dem Latein des Magister Johannes verdeutsch durch Bruder Georg Valder Pred. ord.

Cgm. 936. De A. 1571. 2° 254 fol.

f. 224—254. *Maximiliani Transsylvaniai Sendbrief an den Erzbischof zu Salzburg über die im Jahre 1519. gemachte Entdeckung der Molukken oder Gewürz-Inseln.*

Cgm. 1006. S. XVII. 4-r. 549 fol.

Eberhard Windecke's Denkvürdigkeiten von 1393—1442. oder Geschichte Kaiser Sigmunds.

Cgm. 1112. S. XV. 2° 169 fol.

f. 14—52. *Heinrich von Müglen: Ungerische Chronik bis 1333.*

Cgm. 1113. S. XV. 2° 134 fol.

Jacob Veter: Lied von König Ladislaus zu Böhmen. 1452.

Cgm. 1129. De A. 1462. 2° 311. fol.

Johannis de Bila Vocabularius triplex latino-germanicus.

Cgm. 1134. De A 1465. 2° 400 fol. cum scutis gentiliis illuminatis.

f. 279 - 399. *Von S. Patritzen Weize und von Ritter Jörgen von Hungern.*

Cgm. 1215. S. XVII—XVIII. 2° 66 fol.

Kaiser Rudolph's II. Instruction für den obersten Profiantmeister in Hungern (Wolfgang Jorger Freiherrn), nebst Erlassen des Königs Matthias und des Erzherzogs Ernst, Brüder des Kaisers 1592—1593.

Cgm. 1216. S. XVIII. 2° 112 fol.

Methodus sive compendium rerum Transsilvanicarum sub annis 1551—1553 durch Veit Gail von Presburg der zeit Kriegssecretarien in die allgemeine teutsche Sprach verfasst.

Cgm. 1250. 629 fol.

Manuscriptorum Tomus I. Aktenstücke bezüglich auf ungarische, böhmische und österreichische Sachen von 1606—1616, in Abschrift; zuletzt über die Kriegsvorfälle und die Belagerung von Braunschweig. 1615—1616.

Cgm. 1253. 787 fol.

Manuscriptorum Tomus IV. Reichssachen, böhmische, österreichische, ungarische Religionssachen, niedersächsische Kriegshandlungen. Schweizerische, französische, niederländische Sachen, von 1615—1636.

Cgm. 1639. S. XVIII. 2°. 4 fol.

Einige (historisch-chronologische) bayerische Merkwürdigkeiten beschrieben von Niclas Warathka in Ungern.

Cgm. 2276. De A. 1599 (?) 2°. 78 fol.

Beschreibung des F u g g e r i s c h e n G e s c h l e c h t s 1370—1598.

Cgm. 2277. De A. 1599. (?) 2°. 94 fol.

C r o n i c a des ganzen F u g g e r i s c h e n G e s c h l e c h t s. (Eleje mint a 2276. sz., vége más.)

Cgm. 2278. De A. 1599 (?) 2°. 71 fol.

Ordentliche Beschreibung des Fuggerischen Geschlechts. (Eleje és vége mint a 2277. sz.)

Cgm. 2279. S. XVII. 2°. 30 fol

G e n e a l o g i a des ganzen F u g g e r i s c h e n G e s c h l e c h t s von 1370—1616.

Cgm. 2546, De A. 1737. 2°. 115 fol.

D e c r e t a, das kleine Waidwerk betreffend, von König Otto's (von Ungarn Handfeste 1311 an bis 1737.)

Cgm. 3246. De A. 1527. 4°. 12 fol. Nyomtat. 6 fol. kézirat.

C h r o n i c a von vil namh. geschichten die geschehen seynd seid man zalt n. Ch. g. 903 iar in Ungern, Behem, Oesterreich, Stayr, Bayrn, Swaben, Franken. Welsch- und teutsch landen bis 1515. Gedruckt in Augspurg und besonders Augsburg betreffend. f. 12—18 handschriftlich fortgesetzt bis 1527. von einem Tegernseer. (Abt Maurus ?)

Cgm. 3657. De A. 1595. 2°.

C. D. S. D i c t i o n a r i u m v a r i a r u m (circa 80) linguarum (d. h. Alphabete, einige Grammaticalia, das Paternoster und andere Sprachproben und eine Reihe Vocabeln aus jeder.)

II. Bd. 3657. 301 fol. syrisch, aegyptisch, aethiopisch, indisch, libisch, medisch, macedonisch, tartarisch, canibalisch, lappisch, slawisch, u n g a r i s c h, böhmisch, polnisch, russisch, liefländisch, georgisch, brasilisch, mexicanisch, griechisch, sardinisch, chinesisch, irisch, englisch, isländisch, gothisch, dänisch,

schwedisch, norwegisch, altdeutsch (Otfried), niederländisch, rotwelsch, friaulisch, etruscisch, römisch, wenedisch, genuesisch, spanisch, portugiesisch.

Cgm. 3841. De A. 1690. 2°. 126 fol.

Theodorici de Apoldia sive Thuringia. Ord. Praed. Vita S. Elisabethae, verdeutscht.

Cgm. 4253. a. De Anno 1770–72. 4°. 3 fol.

Cardinal Migazzi's Erzbischofs zu Wien, Vorstellungen an die Kaiserin Maria Theresia, betreffend: a) 40 thyrnanische Thesen 1772. — b) Ueberlassung von Klosterpfarren an Weltpriester 1772. — c) Decret von 1770 über das zur Ablegung von Klostersgelübden nöthige Alter von 24 Jahren.

Cgm. 4872. De A. 1456. 4°. 197 pag.

f. 1–68. Georgs von Ungern Rais durch Sand Patricien höl.

Cgm. 5112. S. XIX. 4°. IV fol.

Pyrker, Joh. Ladisl.: Bilder aus dem Leben Jesu und der Apostel. Originale Handschrift.

III.

Hazai vonatkozású francia, olasz és magyar kéziratok. *)

295. (Gall. 292.) Cod. chart., XVIII. s., 27 f. in 4°. Cum tabula Belgradi topographica. Ex bibl. Palat.

François Gaston de Parys (Capitaine d'infanterie bavaoise): Journal de ce qui s'est passé de plus remarquable entre l'armée imperiale commandée par le Prince Eugène de Savoye et l'armée othomane commandée par le Grand Vizir en 1717, — (dedié à Theodore, Comte Palatin du Rhin).

370–384. (Gall. 601–615.) Codd. chart., XVII et XVIII s., XV voll in 2°. Codd. acquisiti a. 1833 ab antiquario Monacensi.

Collectanea juridica s. collectio documentorum tum manuscriptorum, tum impressorum, quae spectant ad Alsatiae administrationem eiusque res judicarias, pecuniarias, politicas. — (Gallicâ et Theotiscâ linguâ.)

1) Catalogus Codicum manu scriptorum Bibliothecae Regiae Monacensis. Tomus Codices Gallicos, hispanicos, italicos anglicos, suevicos, danicos, flavicos esthicos hungaricos complectens. Monarchii A. M. DCCC. LVIII. Sumptibus Bibliothecae Regiae. 8°. 386. Complectitur Codices 1369.

Videtur confecta per C. H. Radium, Duci Bipontin. ab intimis consiliis, praepositum Cancellariae in villa Rappolti (Ribeauville, Rappoltsweller). — In codd. 370—377. s. 601—608. varia documenta secundum ordinem alphabeticum disposita sunt.

d) p. 309—10 et 319—20: Extract uyt het Register der Resolutien van de Hoogmogende Heeren Staaten Generael der vereenigde Nederlanden. Lunae den 25. Aug. 1732. Agitur de persecutione Protestantium in Hungaria et Transsylvania. Inscritae sunt huic resolutioni literae Regis Borussiae, traditae per eius Legatum extra ordinem, Maschó, dat. à la Haye 20. Août 1732, monentes: de joindre ses Remontrances à celles des autres Puissances, pour obtenir de l'Empereur, que les persecutions inhumaines contre les Protestans finissent etc.

625. (Ital. 240.) Cod. chart., XV s., 76 f. in 4°. Cod. Vict. 150; charta passim lacera, sed recenti suffecta. Scriptura saepius pallescens.

Canzoni Sacre (Laudi). Due libri.

Quae a f. 1—10 in charta oblonga dimidia parte angustiore scripta sunt, manu prorsus diversa, sunt strophae versibus homoeoteleutis inter se connexae. Agitur in hoc carmine quod ad instar est Prophetiae de rebus saec. XV. exeuntis et XVI. incipientis, tum Italicis, tum totius Europae; inter ea multa de Turcis, in laudem regis Hungariae (haud dubie Matthiae Corvini) etc.

Incipit:

Perche i divini decreti
cosi gli an sententiati,
per esser tanto ingrati
al sommo bene.

Per fuggir tante pene
andran come sbanditi
hor qua hor la smarriti
ognun fuggendo etc.

Explicit:

Per quattro anni staranno
con questo pastor sancto
pien di spirito sancto
e huom divino.

643 (Ital. 385, Bavar. 3491.) Cod. chart., XVII s., a 1676, 7 f. in 2°.
Le Ninfe (del Danubio. Isara, Eno, Mincio, Tebro, Reno).

Cantata con Ballo per le Nozze di Leopoldo I. e Leonora di Neuburgo in Passavia (li 14. Dicembre 1676).

806. (Ital. 84.) Cod. chart., XVII s., 117 f. in 2°. Ex bibl. Polling.

Politica. Spectant Imperium Germanicum.

1) f. 1—45. Breve ponderazione e risposta alle querele esposte dagli ambasciatori del Rè Christianissimo al Collegio Elettorale et all' ordini dell' Imperio congregati in Francfort contro l'Imperatore Ferdinando III. et il Rè d'Ungheria et Boemia suo figlio.

815. (Ital. 96.) Cod. chart., XVII XVIII s., 139 f. in 2°. Ex bibl. Polling. Manus variae.

Historica.

Apographa documentorum, quae spectant ad a. 1682—1688, quo tempore fere tota Europa occidentalis violentia Gallorum impotenti perturbabatur. Schmellerus collectioni haec inscripsit: »Intrighi della Francia nell' Ungheria e nella Polonia, in Alammagna, Ollanda, Roma etc.« In f. 1 legitur: Raguaglio delli Stati dell' Imperio.

1) f. 2—17. Lettera del Signore S. L. signor Polacco al Signor Marchese. C. L. alla dieta delli Stati dell' Imperio in Ratisbona, sopra gli affari presenti dell' Ungheria (d. d. 1. Decemb. 1682).

2) f. 19. 20. Discorso del Signore Zierowski, ambasciadore dell' Imperio in Polonia fatto auanti sua M. Polacca alli 6. Ott. 1682 in Taurouie.

3) f. 21—24. Memoriale ejusdem.

4) f. 25—20.^s Epistolae inter Emericum Tökely et legatum Franciae Signore di Vernay (a. 1682).

826. (Ital. 171.) Cod. chart., XVII s., 284 f. in 2°. Cod. Victor. 41.

Lettere, narrationi, manifesti et risposte, capitoli, dialoghi, relationi, orationi, sentenze, esortationi, patente, ragguagli et altri discorsi. (Raccolta del secolo XVI et XVII.)

Maxima pars eorum, quae hic codex comprehendit, scriptorum spectat ad successionem Mantuanam, quae res exeunte tertio saeculi septimi decimi decennio cum turbas eius temporis cuncto orbi perniciosissimas mirum quantum adauxit, tum Italiam atrocissimis belli plagis prostravit. Praecedit index.

f. 64^b—65^b. Narrazione della soppressa di Chiauerino (hodie

Raab), chiaue dell' Ungheria, fatta dal Conte Adolfo di Suar-zemburgh, anno 1597.

829. (Ital. 188.) Cod. chart, XVI—XVIII s., 591 f. in 2°. Cod. Victor. 78. b.

Relazioni etc. delle corti d'Europa. Tomo II.

Codici a fronte illigata sunt: Notizie di tutte le funzioni fatte . . . per la elezione e coronazione di Francesco I. imperadore. Firenze 1745, in 12°, cum tabula votiva Latina, quam obtulere hac occasione, omnes Etruriae populi' in 2° (impressa).

f. 322—334. Ragguaglio dello stile della segretaria della corte Cesarea etc. Sommario delle cose di Germania. Nota di tutti i Principi dell' Imperio etc. 1589.

f. 358—359. Relazione dell' assalto e presa della fortezza di Strigonia fatto da' Tedeschi circa il 1600.

f. 360—377. Articoli, Conditioni et Trattati tra l'Imperatore e Principe di Transilvania Sigismondo Bathorio etc., 28. Genaro 1595. Sunt plura capitula.

f. 410. Instrumentum Sigismundi Ducis Austriae in favorem Comitum della Lippa, anno 1457. Italice.

f. 410—429. Leopoldi I. Caesaris genius Ludovici XIV. et Mahometis IV. genios virtute, gloria et felicitate praecellit. — Discursus politicus, circa 1687.

f. 430—432. Epistola Leopoldi Imperatoris ad Regem Poloniae, d. d. Viennae 18. Mart. 1680. Suscitatur contra Galliam.

f. 434—441. in 4°. Veridico giornale che viene settimana per settimana dal campo Cesareo sotto Grana, Waitz, Pesth, St. Andrea, 1684. Im pressum.

f. 442—443. Extractus extraordinariae Relationis n°. LX. Vienna 29. Julii 1690. Ex inferiori tractu Rheni, 30. Julii. — Ex superiori tractu Rheni, 31. Julii. — Ad Moguntiam, 29. Julii. — E tractu Mosella, 30. Julii.

f. 462—463. Manifestum Mich. Tellkij (sic), Principis Transylvaniae, d. d. In civitate Cybinensi (i. e. Hermannstadt) 9. Mai 1688.

f. 466—467. Editto di Leopoldo I. d. d. Vienna 11. Dic. 1688. Cfr. f. 478—481.

f. 510a. Capitula de Ungaria, sine anno.

f. 550a. Martini Strigonii Soc. Jes. de Leopoldo Ignatio Austriaco Prophetia.

958. (Ital. 209.) Cod. chart., XVII s., 418 f. in 2° Cod. Vict 91. Codex mixtus.

Historica. Politica. Juridica. Spectant maxime Neapolim, Romam, Galliam.

f. 323. Illustrissimus Domnus Abbas Scarlattus serenissimi Electoris (Maximiliani Emanuelis) gloriae ob expugnationem Bundensem plaudens, aedes suas pluribus luminibus et facibus illustravit.

Epigramma; incipit:

Nox erat et Romae radiantes undique taedae.

f. 324. Dux Elector Bavariae.

Anagramma:

Arx electa Budae ruit.

Epigramma; incipit:

Et famis et calybis tentata Sicambria pulsu.

969. (Ital. 366.) Cod. chart., XVI s., 35 f. in 8° Ex bibl. vet. Mon.; charta humiditate affecta.

Alessandro Naldi, Descriptione della Guerra d'Ungheria al Serenissimo Duca Guiglielmo di Baviera Conte Palatino etc. d. d. Vienna VII Decembr. MDLXCIII (sic pro 1593 ut videtur)

Agitur maxime de capta urbe Alba regale (i. e. Stuhlweissenburg).

970. (Ital. 35) Cod. chart. XVII s., 93 f. in 2°. Ex bibl. vet. Mon.

1) f. 1—72. Guerre d'Ungheria descritte dalla felice memoria del Conte Gio. Marco Isolano, governatore et colonello in Alba Regale per Sua Maestà Cesarea (anno 1594—1602).

2) f. 73—93. Relatione del successo à Alba Regale l'anno 1602.

971 (Ital. 1.) Cod. chart., XVII s., IV. Voll. in 2°. Ex bibl. Palat.; antea Aug. Stef. ab Lepsing. S. S. Apostol. Prothonot

Memorie di Montecuccoli.

Vol. I, 282 f. II, 177 f. III, 175 f. IV cum 46 tabulis et chartis.

A fronte vol. I. legitur: Della guerra col Turco in Unghe-

ria, anno 1670. Idem titulus extat in dedicatione 'al' Imperadore' operi praemissa. Continent haec volumina praeter dedicationem ac praefationem tres libros "Aforismi dell' arte bellica, applicati alla guerra col Turco in Ungheria". Textus saepius correctus et adauctus, fortasse ab ipso auctore, cuius manus etiam in fol. 4^a adesse videtur. Hoc si statuatur, noster codex vel antiquior erit, augustissimae bibliothecae autographo, ex quo prodiit Latina editio Michaelis Bonbardi sub tit. Commentarii bellici Raymundi Montecuccoli Viennae a. M. DCC. XVIII. 2°. Cod. nostri additamenta offert editio Italica, Memorie del General Principe di Montecuccoli . . . poste in luce per Enrico di Huyssen. Colonia M. DCC. IV. 8°.

973. (Ital. 288.) Cod. chart., XVII s., 92 f. in 4°. Ex bibl. Palat.

Relatione esatta sopra l'Essercito Ottomano sollevato Ungheria, anno 1687.

1098. (Ital. 437, iconogr. 141.) Cod. chart., XVI s., a. 1596, 129 f. in 2°. magno oblongo. Ex bibl. vet. Mon.

Piante di fortezze d'Ungheria, di Fiandra, di Francia, da Giorgio Pagliaro Frattino.

In n°. 3. notatiuncula Teutonica. Sunt tabulae artificiose delineatae atque coloratae uti dicunt in aquarello. Complures exhibent simul res in bello gestas, obsidiones etc. ideoque non arte solum, verum etiam propter rerum veritatem haud negligendae videntur esse. — Folia 39—69 surrepta sunt.

1140. (Cod. Hungaricus.) Cod. chart., XV s., a. 1466, 208 f. in 4° maiore. Quondam Joannis Alberti Widmestandii, qui hunc et alios ex Hungaria libros adtulerat. Tunc bibl. vet. Mon. Per binas columnas scriptus manu discreta, titulis et initialibus rubris, a fronte singulari more picturis ornatus.

Quatuor evangelia linguâ Hungaricâ.

Praecedat f. 1—7 in membranis Calendarium, item Hungarice conscriptum. Adnotat Schmeller inter alia: "Ende Decembers 1835 wurde dieser Codex unter Garantie der k. k. österreichischen Gesandtschaft an den Grafen Teleky, Präsident der ungarischen gelehrten Gesellschaft, nach Wien verliehen; kam zurück den 7. November 1836." Codex, interv. etustissima litterarum Hungaricarum documenta referendus, integer prodiit a. 1842 in 'Régi Magyar Nyelvelmékek. III. Kötet. Budán 1842'. Ibi calendarium, initium (f. 9^a), f. 67^a et exitus artificioso modo ad instar codicis expressa sunt.